

4/1

Då de moraliska upprustarna

bjöd landshövding Per Nyström och en del andra kända göteborgare på middag i förrgår hälsades de inte med de vanliga tomta artigheterna, utan fick ett par sanningens ord med sig på vägen. Hr Nyström förklarade att man inte borde imponeras av övliga uttalanden av framstående personer om MRAs förträfflighet, och han kritiserade tendensen att godta de högtravande deklamationerna utan granskning; "över huvud taget skall vi ta oss till vara för att gripas av en argumentation blott för att den framförs övertygat och trossvis. Världen är full av profeter, och vi skulle bli vajande rön om vi påverkades av deklamationer". Landshövding Nyström betonade också att det politiska arbetet i demokratierna inte fick underskattas; "kanske vi inte ställer våra mål så luftigt som Moralisk upprustning, men jag tror att vår väg är den säkra vägen".

Ärliga ord, ord som man verkligen kan stå för, är sällsynta från och till moraliska upprustare. De flesta koryfeer som kommer i beröring med rörelsen anser sig tydligen böra säga något allmänt välvilligt, men dessa menlösa ord används av upprustarna i deras propaganda som allvarligt menade intyg. Det är glädjande att åtminstone en av de uppvaktade svenskarna vägrat att delta i den trafiken; landshövding Nyström försmådde att följa i Chiang Kai-sheks, Nassers, Mau Mau-mördarnas, Oberländer och Perssons i Skabersjö fotspår. Inför denna praktiska demonstration av en av de fyra absoluterna lär de moraliska upprustarna helt naturligt ha visat överraskning och förvirring.

4/1

Två utrikesministrar deklarerar

UNDER HÖSTEN har två framstående representanter för Västerås utrikespolitik sökt precisera sin uppfattning i bokform. Kanadas utrikesminister, Lester B. Pearson, har i en liten volym samlat en serie föreläsningar vid Princeton (*Democracy in World Politics*, Princeton University Press, 2:75 dollar); USA:s förutvarande utrikesminister Dean Acheson har i ett större arbete redogjort för sin politiska åskådning över huvud (*A Democrat Looks at his Party*, Harper and Brothers, 3 dollar). Pearsons skrift är av ringa intresse. Författaren anses höra till de mest aktiva delegaterna inom Atlantorganisationen, men hans ofentliga prestationer innehåller inte något originellt, vare sig i fråga om analys eller formuleringar; vad som bjuds i föreläsningarna är förnuftiga uttalanden utan spets, garnerade med en del citat och hänvisningar, som kan antas avsedda att inge respekt hos en universitetspublik. Inte heller Achesons bok är märklig, men här framförs och motiveras en intensiv politisk övertygelse med delvis friska och självständiga synpunkter.

I tjuguarssaldern var Acheson verksam inom Theodore Roosevelts progressistiska parti, som vid den tiden (1912) framstod som det klaraste uttrycket för amerikansk reformvilja. Roosevelt — liksom den konservative Taft — besegrades av Woodrow Wilson, vars program i mycket erinrade om progressisternas; det blev Wilson som före och under det första världskriget blev den moderata radikalismens målsman i USA. Vid denna tid övergick Acheson till det demokratiska partiet och har sedan stannat inom detta. Varför är han (i denna mening) demokrat? Det är den frågan boken vill svara på.

Achesons huvudtes, i viss mån hållbar, men högst överdrivet formulerad, är att republikanerna representerar ett enda intresse, affärsintresset; demokraterna åter samlar olika intressen och grupper, särskilt Söderns jordägare och Nordösterns arbetare, till gemensamt handlande för att vinna skilda och till en viss grad växlande mål. En följd av att det demokratiska partiet är ett slags koalition blir att en stark ledare och därmed en stark presidentmakt hör till partiets rekvisit — ty de allierade grupperna måste sammanhållas —, medan republikanerna gärna har en färglös man på presidentposten och i kongressen ser statens främsta organ. (Det vore säkerligen riktigare att säga att demokraterna behöver en aktiv och reformvänlig presidentkandidat för att vinna de osäkra rösterna i norr.) Inom utrikespolitiken blir ett demokratiskt styre bättre helt enkelt därför att effektivitet och konsekvens främjas av att makten koncentreras hos presidenten. Här till kommer att demokraterna, som spänner över ett vidare fält av intressen och idéer, är mera medvetna om de internationella problemen, medan republikanerna är "akut medvetna om de inhemska krafter som de två ånener (under senare tid) använt för att besegra sina motståndare". Raden av framstående demokratiska presidenter — Cleveland, Wilson, Franklin Roosevelt, Truman — kontrasteras effektivt mot de många republikanska medelmåttorna från Grant

till Hoover och (kanske) Eisenhower. Acheson framhåller också att intelligensen är mera uppskattad och har större spelrum inom det demokratiska partiet; en äkta republikansk affärsman förbinder gärna ordet intellektuell med radikalism och tokeri.

Achesons tankegång bygger tydligen på situationen under de senaste årtiondena, då demokraterna i stort sett varit det dominerande partiet, just därför att det kunnat samla så skilda regioner och intressen; denna utvidgning av partiet har inneburit att de relativt radikala nord- och väststatsdemokraterna tagit ledningen, medan de konservativa sydstatsdemokraterna trumpetat följt med eller rent av givit sig av. Med lätt hand berör Acheson förhållandet att sydstatsmännen, med sin allmänna konservatism och sitt krav på det vita väldets bevarande, under långa tider varit tongivande och att de alltid utgör en hämsko på de radikala demokraternas reformsträvan. Konservatismen i Södern har sina fördelar, påstås det, därför att den framtvingar kompromisser inom partiet och hindrar extremism; å andra sidan betonas att några sydstatsledare — såsom Watson, Tillman och Huey Long — varit socialt radikala. Det är ett resonemang som inte bara är motsägande, utan där båda leden är svaga. Södern har i huvudsak varit konservativ och har gång på gång satt spärr för reformer som nordstatsdemokraterna, bland dem Acheson, önskat. Watson, Tillman och Huey Long kom fram som sociala propagandister, men blev som guvernörer eller senatorer snart reaktionära. Att Acheson helt går förbi sydstatsdemokraternas hållning i rasfrågan är en stor blotta i hans bok — detta undvikande ter sig emellertid som nödvändigt för att patienten skall gå ut.

HERBERT TINGSTEN